

BÖLÜM 7

ALKOL VE MADDE KULLANIM BOZUKLUKLARININ HUKUKİ YÖNLERİ

*Ferhat SARI¹
Mehmet Aykut BAŞDERİCİ²*

Giriş

Suç, insanlık tarihinden bu yana toplumların karışılmış olduğu en önemli sosyal problemler arasında yer almaktadır. Suç gerçekleştiği toplumlara, zamana ve mekâna bağlı olarak birçok farklılık gösterdiğinden zamanında suç kabul edilen bir eylem, aynı toplumun başka bir döneminde suç olarak tasvir edilmediği gibi, zaman ve yer faktörlerinin aynı olmasına rağmen farklı toplumlarda aynı eylem farklı değerlendirilebilmektedir (1). 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun (TCK) 7. maddesinde bu durum ile ilgili fiilin işlendiği zamanda yürürlükteki kanunda suç olarak tanımlanmadıysa cezaya hükmolunmaz açıklaması yer almaktadır. Madde kullanımı birebir kişiyi suça yönelten bir araç olabileceği gibi, maddenin teminini sağlamak amacıyla kişiler suç davranışı teşkil edecek eylemlerde de bulunabilmektedir. Saldırganlık ve şiddet eylemlerinin artmasındaki en önemli risk faktörlerinden bir tanesi de alkol ve madde kullanımınıdır (2). Madde kullanım bozuklukları 16 kat, alkol kullanım bozuklukları ise 12 kat saldırganlı-

ğı arttırmaktadır (3). Saldırganlık veya agresyon; başkalarına ya da nesnelere zarar vermeyi amaçlayan her türlü rahatsız edici davranışlar ya da eylemlerdir (4). Saldırganlığın bir diğer tanımılaması da başkalarına yönelik bedensel ve ruhsal açıdan zarar verme amacıyla, kızgınlık, öfke ve nefret içeren yıkıcı davranışlar bütünüdür (5).

Kokain, amfetamin ve halüsinojenlerin vücuttaki kimyasal etkileri doğrudan saldırgan davranışların ve şiddet eylemlerinin ortaya çıkmasında rol oynadığına ilişkin bulgular mevcuttur (6). Bu maddelerin kullanımıyla, insan beyninin davranışlar üzerindeki kontrol mekanizmalarının zayıflaması ve yoğun enerji halinin ortaya çıkması sonucunda kişilerin daha kontrolsüzce ve saldırgan bir davranış göstermesine yol açmaktadır (7). Aynı zamanda bilişsel işlevsellikte oluşan etkileri neticesinde çatışma durumlarında sorun çözme becerilerini bozarak, sürekli ya da aşırı dalgalanan duygusal tepkilere neden olmaktadır (8). Madde kullanımını sadece suça neden olmayıp ayrıca şiddet davranışının ortaya çıkmasındaki en önemli risk faktörlerinden bir tanesidir (9).

¹ Uzm. Dr., Gaziantep Büyükşehir Belediyesi, İnyet Topçuoğlu Hastanesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Kliniği, ferhatsari@yahoo.com

² Avukat, Gaziantep Barosu Başkanlığı, av.aykutbasderici@gmail.com

Sonuç

Gerek 2022 Avrupa Uyuşturucu raporu gerekse de Emniyet Genel Müdürlüğümüzün 2021 Türkiye uyuşturucu raporunda ortaya çıkan veriler alkol madde bağımlılığının ulusal sorunun ötesinde küresel bir sorun haline geldiğini, ayrıca kullanım yaş aralıklarında gençlerin hedef alındığını, uyuşturucu kullanımının sadece kişiye ve ailesine yönelik bir durum olmadığını sosyal kültürel ve ekonomik boyutlarının da olduğu görülmektedir. Ayrıca ülkemizin coğrafi konumu gereği, Balkan Rotası adı verilen Asya'dan Avrupa'ya, Avrupa'dan Asya'ya çift yönlü uyuşturucu güzergahında bulunması konunun ciddiyetini bir kez daha gözler önüne sermektedir.

Tarihsel süreçlere bakıldığında döneme, topluma göre kullanılan maddelerin suç teşkil etmesi değişkenlik gösterebilmektedir. Alkol madde kullanım bozuklukları ile ilgili yapılacak yasal mevzuatlar günümüz konjonktüründe bilimsel veriler ışığında geliştirilip güncellenmelidir. Nitekim Kasım 2016'da TCK 192. maddede yapılan değişiklik ile tedavi amaçlı başvuru yapılan sağlık kuruluşlarının ilgili mevzuatın 279 ve 280. maddelerine atıfta bulunarak kamu görevlisinin bağımlılık ile tedavi amaçlı sağlık kuruluna başvurusunda suçlu bildirim yükümlülüğünü ortadan kaldırması bağımlılık tedavi alanında çalışan kişiler için olumlu bir örnek teşkil etmektedir.

TCK 191. madde gereğince hakkında denetimli serbestlik kararı verilip hükmün açıklanmasının ertelenmesi öncelikle hastalık olarak kabul edilen bağımlılığın şimdiki adıyla madde kullanım bozukluklarının hukuki alanda cezadan daha çok tedavi edilmesinin önemini göstermektedir.

Uyuşturucu maddeyle mücadelede önleme, arz ile mücadele, tedavi ve topluma kazandırma süreçleri son dönemlerde çıkarılan yasal düzenlemelerden de anlaşılacağı gibi bir bütünlük içerisinde. Bağımlı kişiler tedavi ve rehabilite edip topluma kazandırılmadıkça yani talep azalmadıkça arz da

azalmayacaktır. Diğer taraftan arz almadıkça yeni kullanıcılar ortaya çıkacak toplum açısından ciddi sosyolojik, tıbbi, kriminal ve ekonomik boyutları olan bir soruna dönüşecektir.

Kaynakça

1. Alacakaptan U. *Suçun Unsurları*. Ankara Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi; 1975.
2. White H, Gorman D. *Dynamics of the drug-crime*. Criminal Justice. 2000;1:151-218.
3. Dilbaz N. *Şiddet riskinin değerlendirilmesi ve saldırgan hastaya yaklaşım*. Klinik Psikiyatri. 1999;2:179-88.
4. Friedman AS, Kramer S, Kreisher C, Granick S. *The relationships of substance abuse to illegal and violent behavior, in a community sample of young adult African American men and women (gender differences)*. J Subst Abuse. 1996;8(4):379-402.
5. Abay E, Tuğlu C. *The Neurobiology of Violence and Aggression*. J Clin Psy. 2000;3(1):21-6.
6. White HR, Hansell S. *Acute and long-term effects of drug use on aggression from adolescence into adulthood*. Journal of Drug Issues. 1998;28(4):837-58.
7. Köknel Ö. *Bağımlılık: alkol ve madde bağımlılığı*. Altın Kitaplar Yayınevi; 1998.
8. Coşkunol H. *Alkol ve Trafik*. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınevi; 2009.
9. Altuner D, Engin N, Gürer C, Akyay İ, Akgül A. *Madde kullanımı ve suç ilişkisi: kesitsel bir araştırma*. Tıp Araştırmaları Dergisi. 2009;7(2):87-94.
10. McKim WA. *Drugs and Behavior: An Introduction to Behavioral Pharmacology*. New Jersey: Prentice Hall; 2000.
11. Uzbay İT. *Mezopotamya uygarlığında eczacılık mesleğine dair bir inceleme*. Eczacılık Bülteni. 1981;23:57-60.
12. Özden SY. *Uyuşturucu Madde Bağımlılığı*. Nobel Akademik Yayıncılık; 2019.
13. Saka R. *Uyuşturucu Maddeler: Afyon, Morfin, Eroin, Esrar, Kokain Hakkında Milli ve Milletler Arası Hukuki ve Sosyal Durum*. Cumhuriyet Matbaası; 1948.
14. Günel HY. *Uyuşturucu Madde Suçları*. İş Matbaacılık ve Ticaret; 1976.
15. Dönmezer S. *Kriminoloji*. İstanbul 1981.
16. Köknel Ö. *İnsanlık tarihi boyunca dünyada ve Türkiye'de uyuşturucu madde sorunları*. Gelişim Yayınları; 1976.
17. Kurt Ş, Kurt E. *Uygulamada Uyuşturucu Veya Uyarıcı Madde Suçları ve İlgili Mevzuat*. Adalet; 2007.
18. Güleç G, Köşger F, Eşsizöğlü A. *DSM-5'te alkol ve madde kullanım bozuklukları. psikiyatride güncel yaklaşımlar*. 2015;7(4):448-60.
19. Erman S, Özek C. *Ceza Hukuku Özel Bölüm: Kamunun Selâmetine Karşı İşlenen Suçlar (TCK 369-413)*. Globus; 1995.
20. Özden SY. *Adli Psikiyatri*. Nobel Akademik Yayıncılık; 2015.
21. Erem F. *Ümanist Doktrin Açısından Türk Ceza Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayınevi; 1984.

22. Demirbaş T. *Ceza Hukuku, Genel Hükümler*. Seçkin; 2014.
23. Avrupa Uyuşturucu Raporu 2022: *Eğilimler ve Gelişmeler. Lüksemburg: Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığını İzleme Merkezi; 2022.*
24. Türkiye Uyuşturucu Raporu Eğilimler ve Gelişmeler Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Suçlarla Mücadele Daire Başkanlığı; 2021.
25. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (15.08.2022 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2709.pdf> adresinden alınmıştır).
26. 3298 Sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun (15.08.2022 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3298.pdf> adresinden alınmıştır).
27. 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun (15.08.2022 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.2313.pdf> adresinden alınmıştır).
28. 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun (15.08.2022 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6284.pdf> adresinden alınmıştır).
29. 5271 Sayılı Türk Ceza Kanunu [15.08.2022 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5237.pdf> adresinden alınmıştır).
30. Sürücü Adayları ve Sürücülerde Aranacak Sağlık Şartları ile Muayenelerine Dair Yönetmelik (15.08.2022 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=10664&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonemligi&mevzuatTertip=5> adresinden alınmıştır).
31. 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu (15.08.2022 tarihinde <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.4721.pdf> adresinden alınmıştır).